

Helsingin käräjäoikeus
Laamanni Eero Takkunen
PL 650
00181 Helsinki

Lausunto

4.2.2013

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25
00023 Valtioneuvosto

Viite Lausuntopyyntö todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevasta mietinnöstä 69/2012 (OM 18/41/2010 ja OM031:00/2010)

Asia Viitekirjeessä tarkoitetusta Oikeusministeriön lausuntopyynnöstä Helsingin käräjäoikeus esittää seuraavan.

Yleistä Todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamisessa on kysymys oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin keskeisistä perusteista. Toimikunnan mietinnössä on perusteellisella tavalla käyty läpi voimassa olevia säännöksiä ja arvioitu miten ne vastaavat nykyisiä oikeudellisia ja yhteiskunnallisia käsityksiä. Helsingin käräjäoikeuden näkemyksen mukaan nykyinen OK 17 luku ja muut todistelua koskevat säännökset ovat pääosin toimivia. Uudistamista on käytännössä koettu tarvittavan avopuolison oikeutta kieltäytyä todistamasta ja etäkuulemisen laajentamista koskevissa kysymyksissä. Merkittävin työryhmän esittämä muutos on anonyymin todistelun salliminen. Käräjäoikeus rajoittuu lausunnossaan tuomioistuimen toiminnan kannalta merkityksellisiin muutoksiin.

Yksityisoikeudellisen saatavan määrän arvioiminen (OK 17 luku 2 § 3 mom)

Voimassaolevan OK 17 luvun 6 §:n mukaan oikeudella on valta arvioida vahinko kohtuuden mukaan. Ehdotetun 3 momentin mukaan tuomioistuin arvioi määrän, mikä viittaa säännöksen pakottavuuteen. Toisaalta yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 72) on todettu, että tuomioistuin voisi arvioida saatavan määrän, vaikka siitä ei ole esitetty näyttöä lainkaan tai, vaikka jotain näyttöä on esitetty, se ei ole tarpeeksi vahvaa 2 momentissa säädetyn näyttökynnyksen ylittämiseen. Lisäksi on todettu, että sääntelyn tarkoituksena on estää se epäoikeudenmukaisena pidettävä tilanne, että saatavan perusteista on esitetty riittävä näyttö ja että maksuvelvollisuus on sinänsä kiistaton, mutta kanne joudutaan hylkäämään, koska määrästä ei ole riittävän vahvaa näyttöä.

Ehdotettu 3 momentti soveltuisi silloin, kun riittävä näyttö olisi saatavissa vain vaikeuksin tai asian laatuun nähden kohtuuttomilla kustannuksilla ja vaivalla. Ehdotuksen perusteella pelkät kohtuuttomat kustannukset eivät siten olisi riittävä peruste, vaan lisäksi vaadittaisiin kohtuutonta vaivaa. Tällöin jää epäselväksi se, että miten tämä eroaa edellytyksestä riittävän näytön saamisesta vain vaikeuksin.

Oikeustieteelliset asiantuntijat (OK 17 luku 4 § 1 mom)

Mietinnössä esitetään säädettäväksi, että asianosainen saa antaa kirjallisen selvityksen siitä, miten lakia olisi asiassa sovellettava. Henkilöä, joka on asianosaisen pyynnöstä laatinut kirjallisen selvityksen lain soveltamisesta, voitaisiin kuulla tuomioistuimessa, jos tuomioistuin katsoo sen soveliaaksi. Lainsoveltamiskysymyksestä lausuvaan henkilöön ei sovellettaisi muita 17 luvussa olevia säädöksiä. Hän ei olisi todistaja tai asiantuntija tai muukaan todistuskeino, eikä hänellä olisi oikeutta korvaukseen tai palkkioon. Tuomioistuin soveltaisi edelleenkin lakia viran puolesta.

Helsingin käräjäoikeus pitää tärkeänä lain selventämistä oikeustieteellisten asiantuntijalausuntojen osalta. Erityisesti laajoissa riita-asioissa lausuntoja esiintyy usein. Oikeustieteellisten asiantuntijalausuntojen sallimista puoltaa se, että asianosaisten tulee erityisesti dispositiivisissa riita-asioissa voida esittää haluamansa selvitys lopputuloksen kannalta olennaisista seikoista. EU-oikeuden yhä suurempi vaikutus kansalliseen lainsäädäntöön ja sen tulkintaan myös puoltaa niiden sallimista. Toisaalta käytännön kokemus oikeudellisista asiantuntijalausunnoista on se, että oikeuslähteet esitetään yksipuolisesti ja tarkoitushakuisesti. Helsingin käräjäoikeus ei kuitenkaan näe estettä oikeustieteellisten asiantuntijalausuntojen sallimiselle sillä edellytyksellä, että tuomioistuimella olisi viime kädessä harkintavalta niiden hyväksymisen suhteen.

Jos oikeustieteelliset asiantuntijalausunnot hyväksytään, olisi johdonmukaista sallia myös niiden laatijoiden kuuleminen tuomioistuimessa, jotta vastapuolella olisi mahdollisuus esittää kysymyksiä. Toisaalta lainsoveltamisessa ei ole kysymys erityisiä ammattitietoja vaativista kokemussäännöistä. Vastapuolella on mahdollisuus vetoamalla omaan oikeustieteelliseen asiantuntijalausuntoon tai loppulausunnossaan perustella omaa kantaansa. Kuulemisen salliminen voisi johtaa prosessien turhaan laajenemiseen ja kuulemisella voisi harvoin olla mitään lisäarvoa. Oikeudellisten asiantuntijoiden kuuleminen merkitsisi käytännössä asianosaisille kuuluvan pledeerauksen ulkoistamista. Samoin heidän kuulemisensa olisi omiaan hämärtämään lähtökohtaa eli sitä, että tuomioistuin tulkitsee lakia. Näillä perusteilla Helsingin käräjäoikeus ei kannata ehdotusta kirjallisen selvityksen lain soveltamisesta laatineen henkilön kuulemisesta tuomioistuimessa.

Mikäli oikeustieteellisten asiantuntijoiden kuuleminen hyväksytään, tulisi kuultavalla olla oikeus palkkioon työstään ja ajanhukastaan sekä korvaukseen tarpeellisista kuluista. Oikeustieteellisestä asiantuntijalausunnosta aiheutuvat kustannukset eivät korkeimman oikeuden 1980-luvun ratkaisukäytännön mukaan ole olleet maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain (kumottu) mukaisia oikeusavusta korvattavia tarpeellisia kuluja tai todistelukustannuksia, mutta on otettava huomioon, että tuolloin laissa ei ylipäätään ollut säännöstä siitä, että oikeustieteellisiä todistajanlausuntoja saisi oikeudelle esittää. Jos asianosaisen oikeudesta antaa lainsoveltamisesta kirjallinen selvitys olisi säädetty laissa ja tuomioistuimen harkinnassa olisi viime kädessä hyväksyä selvitys, Helsingin käräjäoikeus ei näe estettä sille, että asiantuntijan nimennyt asianosainen velvoitettaisiin suorittamaan tällaiselle asiantuntijalle palkkio. Tällöin ei myöskään olisi estettä korvata oikeustieteellisen asiantuntijalausunnon hankkimiskuluja

oikeusavun perusteella. Oikeusapulain 4 §:n 2 momentin mukaan oikeusapua saaneen toimesta tuomioistuimessa tapahtuneesta todistelusta aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista, jos todistelu on ollut asian selvittämiseksi tarpeen. Tällöin oikeusapua saava asianosainen ei olisi prosessuaalisesti eriarvoisessa asemassa itse kuluistaan vastaavan asianosaisen kanssa.

Helsingin kärjäoikeus pitää selvänä, että oikeudellisille asiantuntijoille käytännössä joka tapauksessa maksettaisiin palkkio, mutta mikäli laissa säädettäisiin, ettei palkkioon ole oikeutta, se saattaisi johtaa tällaisten kulujen sisällyttämiseen muihin oikeudenkäyntikuluihin, jotta ne saataisiin vastapuolen korvattavaksi. Tähän nähden on parempi, että palkkioiden maksaminen tapahtuu avoimesti, jolloin vastapuolella ja tuomioistuimella on mahdollisuus ottaa kantaa palkkion määrään.

Notoriset seikat (OK 17 luku 5 § 1 mom)

Voimassa olevan OK 17 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan seikkaa, joka on yleisesti tunnettu tai jonka oikeus viran puolesta tietää, ei tarvitse toteen näyttää. Helsingin kärjäoikeus pitää voimassa olevan lain sanamuotoa selkeämpänä kuin ehdotettua OK 17 luvun 5 §:n 1 momenttia, jonka mukaan yleisesti tunnetusta seikasta näyttö ei ole tarpeen.

Mietinnön mukaan niin sanotun tuomioistuinnotorisuuden katsotaan käsittävän sen, mitä tuomari on käsiteltävänä olevassa asiassa havainnut ja saanut muissa virkatehtävissä tietää. Tuomioistuinnotorisuutta voidaan pitää sisällöltään epämääräisenä, eikä sillä ilmeisestikään ole käytännössä mainittavaa merkitystä. Lisäksi tuomioistuinnotorisuus voi kohdistua seikkaan, josta asianosaiset eivät ole lainkaan selvillä. Mietinnön mukaan vaarana on, että tällaista seikkaa ei oteta esiin oikeudenkäynnissä. Siksi tuomioistuinnotorisuudesta ei enää otettaisi säännöstä lakiin.

Helsingin kärjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetussa OK 17 luvun 5 §:n 1 momentissa säädetään näytöstä, jonka esittäminen ei ole sallittua. Perusteluista (s. 79) voi kuitenkin saada sen käsityksen, ettei tuomioistuin saisi käyttää viran puolesta tiedossaan olevia seikkoja ratkaisun pohjana. Tuomioistuimen on esimerkiksi viran puolesta huolehdittava rikosasiassa vapaudenmenetyksajan laskemisesta, eikä vastaajan ole tarpeen esittää siitä näyttöä. Tuomioistuimen tehtävänä on myös huolehtia siitä, että tuomion perustaksi otetut seikat ovat asianosaisten tiedossa.

Vastuu näytön hankkimisesta (OK 17 luku 7 §)

Helsingin kärjäoikeus kannattaa ehdotusta liittyen todisteiden hankkimisvastuuseen. Pykälään tulisi kuitenkin lisätä, että säädettyä noudatetaan, jollei laissa toisin säädetä (kuten esimerkiksi adoptiolain 53 §:ssä).

Ehdotetun OK 17 luvun 7 §:n mukaan tuomioistuin saa omasta aloitteestaan päättää hankittavaksi todisteita riita-asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu. Rikosasiassa tuomioistuin saa hankkia näyttöä vain, jos se todennäköisesti koituu vastaajan eduksi. Säännöksen sanamuodon mukaan tuomioistuimella olisi harkintavalta

näytön hankkimisen suhteen. Toisaalta yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 81) on todettu, että tuomioistuimen tulisi hankitututtaa tai itse kuitenkin hankkia todiste, joka koituisi rikosasian vastaajan eduksi tai jonka hankkimista muuten painava yleinen tai yksityinen etu edellyttää riita-asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu. Perusteluista voidaan tulkita siten, että kysymyksessä olisi tältä osin pakottava säännös.

Tarpeettoman todistelun kieltäminen (OK 17 luku 8 §)

Ehdotetun OK 17 luvun 8 §:n mukaan tuomioistuimen on evättävä näyttö, jos lainkohdassa säädetty edellytykset täyttyvät. Sanamuoto vaikuttaa siten pakottavalta. Perusteluissa on kuitenkin käytetty myös ilmaisua "voitaisiin" torjua tai evätä tietty todistelu, mikä antaa kuvan, että kysymys olisi harkinnanvaraisesta sääntelystä. Erityisesti ehdotetun, uutta sääntelyä sisältävän 5-kohdan perusteluissa käytetään vain harkinnanvaraiseen sääntelyyn viittaavia ilmaisuja. Mikäli tarkoitus on, että ehdotettu sääntely ei kaikilta osin olekaan sanamuodon mukaisesti pakottavaa, tämän tulisi ilmetä selkeästi lakitekstistä. Toisaalta on selvää, että laissa määriteltyjen edellytysten täyttyminen on harkinnanvarainen seikka, mutta silti laista tulisi käydä ilmi, onko tuomioistuimella edellytysten täyttyessä kuitenkin mahdollisuus ottaa tarjottu näyttö vastaan.

Helsingin kärjäoikeus esittää harkittavaksi, tulisiko OK 17 luvun 7 tai 8 §:stä ilmetä mitä tarkoitetaan ”tarpeellisilla todisteilla” tai ”tarpeettomalla näytöllä”. Muilta osin Helsingin kärjäoikeus kannattaa ehdotusta.

Todistuskeinoneutraalisuus (OK 17 luku 9 § 2 mom)

Mietinnön mukaan oikeutta tai velvollisuutta kieltäytyä todistamasta koskevia säännöksiä sovellettaisiin noudattaen todistuskeinoneutraalisuuden periaatetta. Oikeus tai velvollisuus kieltäytyä todistamasta koskisi myös asiantuntijalausannon antamista sekä esineen ja asiakirjan luovuttamista todisteena käytettäväksi sekä katselmuksen toimittamisen sallimista. Helsingin kärjäoikeus pitää ehdotusta tältä osin kannatettavana.

Läheisen vaitiolo-oikeuteen viitaten mietinnössä todetaan (s. 86) kuitenkin, että läheisen asunnossa voitaisiin järjestää paikan katselmuksen, koska tällaisessa tapauksessa ei ole kysymys todisteen hankkimisesta läheiseltä pakottamalla, vaan olemassa olevan ja viranomaisen tiedossa olevan paikan tutkimisesta. Helsingin kärjäoikeuden näkemyksen mukaan edellä selostettu saattaa olla ristiriidassa ehdotetuissa OK 17 luvun 17 ja 18 §:issä säädetyn läheisen vaitiolo- ja kieltäytymisoikeuden kanssa.

Todistamiskiellot (OK 17 luku 10 § ja 12-16 §)

Ehdotetun OK 17 luvun 14 §:n 3 momentin mukaan asianosaisen, jonka hyväksi todistamiskiello on säädetty, tulisi vaatia todistajalle oikeutta kieltäytyä todistamasta, jos todistaja on muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö ja todistaminen liittyy siihen mitä hän on saanut tietää antamansa lääketieteellisen hoidon yhteydessä. Esimerkiksi lääkärin todistamiskiello väistyisi, jos se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostuu todistamiseen. Perusteluista ei

ilmene, miksi 3 momentissa tarkoitetulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä olisi vain harkinnanvarainen todistamiskielto. Tällainen muu terveydenhuollon ammattihenkilö on esimerkiksi psykologi, jonka voi saada tietoonsa yhtä arkaluontoisia seikkoja kuin esimerkiksi 1 momentissa mainittu psykoterapeutti. Mikäli käytäntö olisi kaikkien terveydenhuollon ammattihenkilöiden osalta sama, ei myöskään olisi tarvetta erikseen luetella 1 momentissa ammattinimikkeitä, jotka voivat muuttua.

Ehdotettua OK 17 luvun 15 §:ää koskevissa perusteluissa ei ole otettu kantaa siihen, miksi OK 17 luvun 12 §:ssä tarkoitettujen virkamiesten ynnä muiden henkilöiden todistamiskielto ei väistyisi 15 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa.

Mietinnössä ei myöskään ole perusteltu OK 17 luvun 15 §:n 2 momentin säännöstä todistamiskiellon väistymisestä sen estämiseksi, että syytön rikosasian vastaaja tultaisiin tuomitsemaan rangaistukseen. Rikosasian vastaaja on aina syytön, kunnes hänet todetaan syylliseksi, eikä todistajalla tulisi olla oikeutta murtaa todistamiskieltoa sen perusteella, mitä hän luulee tuomioistuin ratkaisun olevan.

Ehdotetun OK 17 luvun 16 §:n perusteluista ei ilmene, miksi papin todistamiskielto olisi tiukempi kuin asianajajan tai lääkärin, joiden osalta todistamiskielto voidaan murtaa, jos syyttäjä ajaa syyttettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta.

Vaitiolo-oikeus (OK 17 luku 17 § 1 mom)

Helsingin käräjäoikeus pitää kannatettavana työryhmän esitystä siitä, että oikeus kieltäytyä todistamasta olisi jatkossa asianosaisen nykyisellä tai entisellä puolisoilla taikka avopuolisolla, sisaruksella sekä sukulaisella suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa tai vastaavanlaisessa läheisessä suhteessa. Oikeuskäytäntö avopuolison tuomioistuimessa todistajana kuulemisen osalta on ollut epäyhtenäinen. Nimenomainen lainsäädännös on tarpeen tilanteen selkiyttämiseksi. Avopuolison rinnastaminen aviopuoliso on perusteltua ottaen huomioon avoliittojen yleisyys sekä säännöksen tarkoitus suojata perheen sisäistä luottamusta. Ehdotuksella parannettaisiin avoliitossa olevien ja uusperheiden asemaa antamalla heille vastaavanlainen kieltäytymisoikeus kuin aviopuolisolle ja biologiselle lähisukulaiselle.

Asianomistajan ja rikoskumppanin kuulustelu (OK 17 luku 17 § 3 mom, 26 § ja 29 §)

Kuultavat

Helsingin käräjäoikeus ei kannata ehdotusta siitä, että nykyisestä kuultavien ryhmästä luovuttaisiin ja että asianomistajiin, joilla ei ole vaatimuksia ja rikoskumppaneihin laajassa mielessä sovellettaisiin todistajia koskevia säännöksiä. Kuten mietinnössäkin on todettu, näiden henkilöiden erilainen rooli suhteessa perinteisiin todistajiin vaatii erityissääntelyä. Heihin ei sovellettaisi perätöntä lausumaa tuomioistuimessa koskevia säännöksiä, eikä heitä vastaan voitaisi käyttää pakkokeinoja, jos he eivät suostu todistamaan. He eivät myöskään antaisi ehdotetun lain mukaista todistajan vakuutusta. Asianomistajilla, joilla ei ole vaatimuksia, ei myöskään olisi vastaavaa kieltäytymis- ja vaitiolo-oikeutta kuin todistajilla, mikäli

heidän läheisensä olisi rikosasian vastaaja syyttäjän ajaessa syytettä.

Ottaen huomioon, että edellä mainittuihin henkilöryhmiin sovellettava sääntely useassa kohdin poikkeaa olennaisella tavalla todistajista, heidän kutsumisensa todistajiksi on ainakin jossain määrin harhaanjohtavaa. Yleensä on edellytetty, että lainsäädännössä samalla termillä tarkoitetaan eri kohdissakin merkitykseltään samaa asiaa. Perusteluista ei Helsingin kärjäoikeuden käsityksen mukaan ilmene, mikä on se hyöty, joka saavutetaan entisestä kuultavien ryhmästä luopumisella. Järjestelmän selkeys ei tätä ainakaan puolla. Hankaluutta voi erityisesti aiheutua siitä, että asianomistajan asema voi oikeudenkäynnin aikana muuttua, jos hän päättääkin sittemmin esittää vaatimuksia tai hakee muutosta asiassa. Samoin asianomistajalla on mahdollisuus peruuttaa vaatimuksensa. Lisäksi on otettava huomioon, että vaikka asianomistaja ei esittäisikään asiassa vaatimuksia, kyse on kuitenkin henkilöstä, johon rikos on kohdistunut, eikä hän siten ole verrattavissa muuhun asiassa kuultavaan, mahdollisesti täysin ulkopuoliseen henkilöön. Rikosasian lopputuloksella voi olla hänelle olennainen merkitys esimerkiksi hänen esittäessään korvausvaatimuksia vakuutusyhtiölle tai erillisessä riitaprosessissa. Myöskään rikoskumppanilta ei voida edellyttää samanlaista puolueettomuutta asiaan nähden kuin todistajalta.

Helsingin kärjäoikeus pitää myös jossain määrin ongelmallisena, että yleisperusteluissa todetaan, ettei muodollinen asema todistajana tee lausumaa automaattisesti luotettavammaksi kuin asianosaisen antama lausuma, vaan kummankin näyttöarvoa arvioidaan vapaan todistusharkinnan mukaisesti. Yksityiskohtaisissa perusteluissa sen sijaan todetaan, että mikäli asianomistaja, jolla ei alunperin ole ollut vaatimuksia, sittemmin esittää niitä tai hakee muutosta, hänen asemansa muuttuu todistajasta asianosaiseksi. Tässä kohtaa perusteluissa todetaan, että tällöin voidaan noudattaa ratkaisun KKO 1987:62 oikeusohjetta, jonka mukaan asianomistajan todistajana antamalle kertomukselle annetaan se arvo, mikä annetaan asianosaisen lausumalle. Jälkimmäisestä perustelujen kohdasta saa kuvan, että asianosaisen kertomuksen näyttöarvo olisi lähtökohtaisesti erilainen (heikompi) kuin todistajan, vaikka kumpaakin kertomusta tulisi edellä todetun mukaisesti arvioida vapaan todistusharkinnan mukaisesti.

Läheisen asianomistajan kuuleminen

Ehdotetun OK 17 luvun 17 §:n 3 momentin mukaan rikosasiassa todistajana kuultavalla asianomistajalla, jolla ei ole vaatimuksia, ei ole 1 momentin mukaista asianosaisen läheisen kieltäytymisoikeutta eikä 18 §:n mukaista vaitiolo-oikeutta siltä osin kuin todistaminen saattaisi hänen läheisensä syytteen vaaraan tai myötävaikuttaisi syyllisyyden selvittämiseen. Helsingin kärjäoikeuden käsityksen mukaan ne seikat, joilla 1 momentin osalta perustellaan läheiselle todistajana myönnettävän kieltäytymisoikeuden säilyttämistä, eivät välttämättä väisty siinäkään tapauksessa, että kyseinen läheinen on rikoksen uhri.

Erityissääntelyä perustellaan esityksessä sillä, että ilman sitä syytetyn läheisen asianomistajan mahdollisesti esitutkinnassa antamaa lausumaa ei voitaisi hyödyntää, mikäli hän kieltäytyy pääkäsittelyssä todistamasta. Tältä osin Helsingin kärjäoikeus viittaa ensinnäkin siihen, mitä edellä on lausuttu asianomistajan, jolla ei ole vaatimuksia, kuulemisesta todistajana. Perusteluissa esitetty ongelma

ratkeaisi erillissäätelyn lisäksi myös sillä, ettei tällaiseen asianomistajaan ylipäättään sovellettaisi todistajaa koskevia säännöksiä.

Ehdotus liittyen asianomistajan kuulemiseen asianomistajana tai todistajana riippuen siitä, onko hänelle vaatimuksia, on vaikeaselkoinen. Ehdotuksessa lähdetään nyt voimassaolevasta käytännöstä eli asianomistajaa, jolla on vaatimuksia, voidaan kuulustella todistelutarkoituksessa. Tällaisen asianomistajan ei kuitenkaan tarvitse kertoa mitään eikä vastata hänelle esitettyihin kysymyksiin. Asianomistajalla on myös OK 17 luvun 18 §:n mukainen vaitiolo-oikeus siltä osin kuin todistaminen saattaisi hänen läheisensä syytteen vaaraan tai myötävaikuttaisi syyllisyyden selvittämiseen. Hänen mahdollinen esitutkintakertomuksensa on kuitenkin hyödynnettävissä oikeudessa.

Mikäli asianomistajalla ei ole vaatimuksia, häntä pidetään todistajana, jolla on velvollisuus kertoa asiasta ja lähtökohtaisesti oikeus kieltäytyä todistamasta hänelle läheistä henkilöä vastaan. Tällaisella asianomistajalla ei kuitenkaan ehdotuksen mukaan olisi kieltäytymis- tai vaitiolo-oikeutta häneen läheisessä suhteessa olevan vastaajan osalta, jos syyttäjä ajaa syytettä virallisen syytteen alaisesta rikoksesta tai asianomistaja ei ole täyttänyt 15 vuotta. Asianomistajaa, jolla ei olisi vaatimuksia, ei ehdotuksen mukaan myöskään voitaisi pakkokeinoilla velvoittaa todistamaan. Vaitiolo-oikeus voisi siten olla vain 15 vuotta täyttäneellä asianomistajalla asianomistajarikosta koskevassa asiassa tai tilanteessa, jossa toinen asianomistaja ajaa yksin kannetta rikoksesta.

Laista ja myöskään perusteluista ei käy ilmi, miten säännöstä on ajateltu sovellettavan esitutkinnassa, kun ei vielä tiedetä, tullaanko ja mistä rikoksesta syyte tullaan nostamaan. Asianomistaja ei myöskään välttämättä pysty heti tutkinnan alkuvaiheessa ottamaan kantaa siihen, onko hänellä asiassa vaatimuksia, jolloin hänen prosessuaalinen asemansaakaan ei vielä olisi selvillä. Käytännössä asianomistajat usein ilmoittavat esitutkinnassa vain, että he esittävät mahdolliset korvausvaatimuksensa myöhemmin.

Ehdotettu säännös olisi myös helposti kierrettävissä sillä, että kyseinen läheinen esittäisi nimellisen korvausvaatimuksen tai yhtyisi syyttäjän rangaistusvaatimukseen tietäen, että jos hän käyttäisi asianomistajalle (jolla on vaatimuksia) kuuluvaa oikeutta olla lausumatta asiassa mitään, syyksilukevalle tuomiolle ei olisi edellytyksiä.

Kieltäytymis- ja vaitiolo-oikeuden poistamista alle 15-vuotiaalta perustellaan sillä, etteivät tällaiset henkilöt välttämättä ole riittävän kypsiä päättämään itsenäisesti vaitiolo-oikeuden käyttämisestä. Ehdotettua sääntelyä pidetään perustelujen mukaan johdonmukaisena senkin vuoksi, ettei alle 15-vuotias voi itsenäisesti päättää syyttämispyyntönsä tekemisestä. Helsingin käräjäoikeus toteaa, että sinänsä pitää paikkansa, että kaikki alle 15-vuotiaat eivät välttämättä kykene harkitsemaan vaitiolo-oikeuden käyttämistä. Nyt ongelma kuitenkin ehdotetaan ratkaistavaksi sillä, että heidän olisi aina todistettava eli lainsäätäjä päättäisi heidän puolestaan, että todistaminen olisi jokaisessa yksittäistapauksessa parempi vaihtoehto. Toisaalta on huomattava, että kun alle 15-vuotias asianomistaja ei myöskään voi yksin päättää korvausvaatimuksistaan, hänen huoltajansa tai muu laillinen edustaja käytännössä päättää myös siitä, mikä tällaisen asianomistajan prosessuaalinen

asema on, päättäessään onko hänellä asiassa vaatimuksia vai ei.

Edellä mainituilla perusteilla Helsingin käräjäoikeus ei pidä ehdotusta tältä osin kannatettavana.

Ehdotetussa OK 17 §:n 3 momentissa on kirjoitusvirhe viimeisessä virkkeessä.

Rikoskumppanin kuuleminen

Helsingin käräjäoikeus ei pidä ehdotusta rikoskumppanin kuulemisesta todistajana kannatettavana. Rikoskumppani on tietolähde, jolta ei voida edellyttää puolueettomuutta asiaan tai asianosaiseen nähden ottaen huomioon hänen läheinen liityntänsä käsiteltävään asiaan. Toista koskevalla syytteellä ja sitä koskevalla todistelulla voi olla välillisesti merkitystä hänen omassa asiassaan. Kuten mietinnössä on todettu, kenelläkään ei ole velvollisuutta myötävaikuttaa oman rikoksensa selvittämiseen, mihin rajaamaton todistamis- ja totuusvelvollisuus voisi johtaa.

Itsekriminointisuoja (OK 17 luku 18 §)

Ehdotetusta pykälästä puuttuu sana ”on”.

Kirjallisen kertomuksen käyttökielto (OK 17 luku 24 § 1 mom)

Helsingin käräjäoikeus kannattaa ehdotusta siitä, että yksityisluonteista kertomusta saisi käyttää riita-asiassa, jossa sovinto on sallittu, jos kaikki asianosaiset tähän suostuvat.

Videotallenteen käyttäminen todisteena (OK 17 luku 24 § 2 mom)

Mietinnössä on ehdotettu laajennettavaksi mahdollisuutta käyttää esitutkinnassa annettua ja ääni- ja kuvatallenteelle tallennettua kertomusta rikoslain 20 luvun 1-7 §:ssä tarkoitetun seksuaalirikoksen asianomistajan kohdalla. Helsingin käräjäoikeus ei pidä ehdotusta kannatettavana.

Ensinnäkin, tuomioistuimen mahdollisuus esittää kysymyksiä asianomistajalle ei toteudu, jos kuuleminen suoritetaan esitutkinnassa. Tätä on pidettävä vakavana puutteena, sillä tuomioistuimen kyselyoikeudella on erityisen suurta merkitystä näissä asioissa, joissa usein on näytön suhteen "sana sanaa vastaan" -tilanne, ja asian ratkaisu riippuu yleensä suurelta osin tai jopa kokonaan henkilötodistelusta, usein pelkästään asianomistajan kertomuksesta. On myös mahdollista, että asianomistajan esitutkinnassa kuulemisen jälkeen ilmenee seikkoja, joista asianomistajaa pitäisi voida kuulla. Ei myöskään ole pidettävä perusteltuna, että olisi yksinomaan asianomistajan harkittavissa, saapuuko hän oikeudenkäyntiin kuultavaksi. Nyt esitetyssä muodossaan sääntely ei aseta mitään lisäedellytyksiä sille, ettei asianomistajaa kuultaisi tavalliseen tapaan käräjäoikeuden pääkäsittelyssä, vaan perustelujen mukaan riittäisi, että hän ilmoittaisi, ettei halua todistaa oikeudenkäynnissä. Perusteluissa todetaan myös, että esitutkintatallennetta käytettäisiin asianomistajan kieltäytymistapausten lisäksi myös silloin, jos se on muusta syystä perusteltua. Perusteluista ei ilmene, milloin tällainen tilanne voisi

olla käsillä. Käräjäoikeuden käsityksen mukaan esitutkintatallennetta ei voitaisi käyttää, mikäli asianomistaja haluaa ja suostuu todistamaan oikeudenkäynnissä, sillä tällöin evättäisiin asianomistajalta oikeus tulla kuulluksi tuomioistuimessa omassa asiassaan.

Edelleen näissä tilanteissa ongelmia voisi aiheuttaa näytön heikkeneminen, kun esitutkinnassa annetun kertomuksen näyttöarvo ei edes esitetyssä muodossa olisi yhtä suuri kuin pääkäsittelyssä annetun. Asianomistajan korvausvaatimukset ja niiden perusteena olevat tai muutenkaan asian ratkaisemisen kannalta olennaiset seikat eivät välttämättä vielä ole tiedossa, kun asianomistajaa kuullaan esitutkinnassa, mitä on myös pidettävä ongelmana sekä hänen omalta että asiaa arvioimaan joutuvan tuomioistuimen kannalta.

Lisäksi käräjäoikeus pitää kohderyhmän rajausta ongelmallisena kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta, sillä oikeudenkäynti ja vastaajan kohtaaminen voi perusteluissa kerrotuin tavoin olla koettelemus myös muiden rikosten, esimerkiksi perheväkivaltarikosten ja mahdollisesti muidenkin rikosten asianomistajille. Asianomistajaa on myös mahdollista kuulla vastaajan läsnä olematta tai sermin takaa ja järjestää oikeudenkäynti muutenkin siten, ettei hän joudu kohtaamaan vastaajaa.

Arvioitaessa sitä, täyttääkö esitetty menettely oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset, on käräjäoikeuden käsityksen mukaan kiinnitettävä huomiota myös siihen, ettei perusteluissa mainittu Aigner- tapaus ole verrannollinen ehdotettuun menettelyyn. Suomessa ei ole tutkintatuomarijärjestelmää, joten kuuleminen esitutkinnassa ei tapahtuisi tuomarin edessä, vaan kuulustelijana olisi poliisi. Helsingin käräjäoikeus katsoo, ettei ehdotettu menettely kuulemiselle asetettuine lisävaatimuksineenkaan vertautuisi kuulemiseen tutkintatuomarin edessä.

Todisteen hyödyntämiskielto (OK 17 luku 25 §)

Lakiin ehdotetaan otettavaksi yleissäännös siitä, milloin todistetta ei saa hyödyntää tuomioistuimessa (esimerkiksi kiduttamalla saatu todiste). Lainvastaisesti saadun todisteen hyödyntämistä koskeva pääsääntö olisi, että vapaan todistelun periaatteen mukaisesti todisteet ovat yleensä hyödynnettävissä. Lainvastaisesti hankittu todiste jätettäisiin kuitenkin hyödyntämättä, jos siihen on painavat syyt. Lainvastaisuuden muotoa tai harkinnassa huomioon otettavia seikkoja ei ole ehdotetussa pykälässä määritetty tyhjentävästi. Yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan lainvastaisuus voi ilmetä rangaistavana menettelynä tai sellaisena prosessuaalisessa tai aineellisessa lainsäädännössä kiellettyinä menettelynä, johon ei ole liitetty sanktiota.

Todistamis- tai käyttökieltoja sovelletaan hyödyntämiskielto­säännöksen asemasta ja niiden vastaisen menettelyn oikeudellinen seuraamus on hyödyntämiskielto. Ehdotetun OK 17 luvun 25 §:n 2 momentin sanamuodon voi tulkita tarkoittavan, että hyödyntämiskielto edellyttää todistamis- tai käyttökiellon vastaisen menettelyn lisäksi painavia syitä. Selvyyden vuoksi asiasta olisi tarpeen ottaa lakiin säännös, josta yksiselitteisesti ilmenisi, että mikäli kyse on todistamis- tai käyttökiellosta, sovelletaan niitä koskevia säännöksiä eikä painavia syitä edellytetä. Helsingin käräjäoikeus pitää muutoin ehdotusta kannatettavana.

Asianosaisten kuulustelu (OK 17 luku 26 §)

Mietinnössä esitetään luovuttavaksi mahdollisuudesta kuulustella riita-asian asianosaista tai rikosasian asianomistajaa vahingon syntymisestä tai sen määrästä totuusvakuutuksen nojalla. Se, että rikosasian asianomistaja on tällöin tilanteessa, jossa hänellä on toisaalta rangaistusuhkainen totuusvelvollisuus ja toisaalta intressi omassa asiassaan, on johdonmukaista hänellä olevan totuudessa pysymisvelvollisuuden kanssa. Vastaajan näkökulmasta tilannetta ei voida pitää asianomistajaa suosivana, koska vastaajalla ei ole totuudessa pysymisvelvollisuutta eikä häntä sen vuoksi voitaisi myöskään kuulla totuusvakuutuksen nojalla. Voidaan lisäksi ajatella, että on vastaajan etu, että asianomistaja suhtautuu vakavasti velvollisuuteensa kertoa totuudenmukaisesti aiheutuneen vahingon määrästä, mistä seikasta vastaajaa harvemmin rikosasiassa kuullaan, koska tällä seikalla voi olla merkitystä syyksilukemiseen tai rangaistuksen mittaamiseen. Riita-asiassa on mahdollista molempien asianosaisten kuuleminen totuusvakuutuksen nojalla, jolloin heidän kohtelunsa on joka tapauksessa tasapuolista.

Helsingin käräjäoikeus on kuitenkin työryhmän kanssa samaa mieltä siitä, että totuusvakuutuksen käyttö on todennäköisesti vähäistä. Helsingin käräjäoikeus katsoo, että ainakin yleisten tuomioistuinten osalta totuusvakuutuksen nojalla kuulustelusta voidaan luopua sen vähäisen käytön perusteella.

Anonyymi todistaja (OK 17 luku 33 § ja ROL 5 luku 11 a-e §)

Helsingin käräjäoikeus suhtautuu hyvin varauksellisesti siihen, tarvitaanko Suomessa mahdollisuutta anonyymien todistajan käyttämiseen. Mietinnössä mainitaan, että mahdollisuus anonyymiin todisteluun on käytössä Pohjoismaista Norjassa ja Tanskassa sekä useissa EU-maissa. Muuta tietoa tai selvitystä asiasta ei mietinnössä tai sen todisteluoikeudellista pohjoismaista vertailua sisältävässä liitteessä ole. Nykytilan arviointia koskevassa kappaleessa todetaan, että kattavasti tutkittua tietoa todistajien uhkailun olemassaolosta tai yleisyydestä Suomessa ei ole, ja että täsmällistä tietoa puuttuu myös siitä, keihin henkilöihin mahdollinen uhkailu todellisuudessa kohdistuu, miten se vaikuttaa todistamiseen ja missä tapauksissa anonyymiteetistä voisi olla hyötyä. Helsingin käräjäoikeus katsoo, että ilman tällaista tietoa on vaikea ratkaista, onko anonyymille todistelulle tarvetta.

Asiaa on selvitetty oikeusministeriön työryhmämietinnössä 2005:5 liittyen anonyymiin todisteluun ja peitepoliisin oikeuteen osallistua rikollisryhmän toimintaan. Sen arvioimiseksi, onko Suomessa tarpeen sallia mahdollisuus anonyymiin todisteluun, tarvittaisiin Helsingin käräjäoikeuden käsityksen mukaan tietoa myös siitä, missä laajuudessa ja minkä tyyppisissä asioissa anonyymia todistelua on käytetty niissä maissa, joissa laki sen mahdollistaa. Erityisen kiinnostavia tässä suhteessa olisivat Tanska ja Norja. Huomiota kiinnittää myös se, että Ruotsissa anonyymien todistelun käyttäminen ei ole mahdollista, vaikka Ruotsin rikollisuustilannetta voitaneen pitää selvästi Suomen rikollisuutta vakavampana ja myös järjestäytyneen rikollisuuden rooli lieenee Ruotsissa suurempi kuin Suomessa. Ruotsissa anonyymia todistelua ei ole hyväksytty sen vuoksi, että sillä saavutettavien hyötyjen ei katsota olevan mielekkäässä suhteessa sen aiheuttamiin prosessuaalisiin ongelmiin (em. työryhmän mietintö, s. 19).

Mikäli anonyymiä todistelua pidettäisiin tarpeellisenä Suomessa, ehdotettu sääntely on osin ongelmallista. Ehdotuksen mukaan anonyymistä todistelusta päättäisi eri puheenjohtaja kuin se, joka käsittelee pääasian. Pääasiaa käsittelevä tuomari ei myöskään saisi tietää anonyymin todistajan henkilöllisyyttä. Sinänsä, kun anonymiteetti voidaan myöntää jo esitutinnan alkuvaiheessa, ei ole perusteltua eikä myöskään ongelmatonta sitoa kyseistä tuomaria mahdollisesti joskus tulevaisuudessa toteutuvaan pääkäsittelyyn. Toisaalta se seikka, ettei puheenjohtajakaan tiedä todistajan henkilöllisyyttä, on omiaan vaikeuttamaan prosessinjohtoa ja näytön arvioimista.

Mikäli anonyymi todistelu otetaan käyttöön, vapauden lisääminen niiden oikeushyvien joukkoon, joiden suojaamiseksi anonymiteetti voidaan myöntää, vaikuttaa perustellulta. Sen sijaan omaisuutta ei ole tarpeen lisätä suojattavien oikeushyvien joukkoon.

Ehdotuksessa anonyymi todistaminen määritellään (ehdotettu 33 §) siten, että todistajaa kuullaan siten, ettei hänen henkilöllisyytensä eivätkä yhteystietonsa paljastu. Ehdotetun 53 §:n mukaan tuomioistuin voi päättää, että anonyymiä todistajaa kuullaan pääkäsittelyssä näkösuojan takaa tai vastaajan läsnä olematta taikka hänen henkilökohtaisesti läsnä olematta käyttäen puhelin- tai videoyhteyttä taikka muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa. Ääni voidaan myös muuntaa siten, ettei anonyymiä todistajaa voi siitä tunnistaa. Ehdotetun 52 §:n mukaan todistajaa voidaan kuulla puhelimitse, jos hänen kertomuksensa uskottavuutta voidaan luotettavasti arvioida ilman hänen henkilökohtaista läsnäoloaan. Anonyymin todistajan osalta tällaista edellytystä ei näyttäisi olevan, kun perustelujen mukaan 53 § olisi asiallisesti erityissäännös suhteessa 52 §:ään. Helsingin käräjäoikeus toteaa, että todistajan uskottavuuden arviointi ilman näköyhteyttä on vähintäänkin hankalaa.

OK 17 luvun 21 §:ssä anonyymille todistajalle ehdotetaan oikeutta kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen saattaisi paljastaa hänen henkilöllisyytensä tai yhteystietonsa. Tämä osaltaan rajaa hänen todistajankertomuksensa näyttöarvoa, koska esimerkiksi kysymykset liittyen hänen havaintojensa luotettavuuteen tai hänen suhteeseensa jutun asianosaisiin voivat useissa tapauksissa olla sellaisia, joihin todistaja ei voi vastata paljastamatta henkilöllisyyttään.

Mikäli anonyymi todistelu sallitaan, kohderyhmänä olisivat todennäköisesti lähinnä peitepoliisit ja satunnaiset silminnäkijätodistajat, kun anonymiteettiä ei ehdotuksen mukaan tule myöntää sellaisille todistajille, joiden henkilöllisyys muutenkin olisi tiedossa tai paljastuisi. Uudistuksen käyttöala tulee siten jäämään varsin suppeaksi.

Uuden esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön mukaan peitet toiminta tulee jatkossakin olemaan mahdollista useiden sellaisten rikosten tutkinnassa, joissa anonyymiä todistelua ei voitaisi sallia. Kun peitepoliisit ilmeisesti olisivat merkittävä ryhmä anonyymisti kuultavista todistajista, tästä eroavaisuudesta voi aiheutua ongelmia. Samassa rikoskokonaisuudessa voi myös olla tutkittavina tai oikeudenkäynnissä käsiteltävinä muita rikoksia, joiden osalta todistajaa ei voida kuulla anonyymisti. Sen varmistaminen, ettei anonyymiä todistelua tosiasiallisesti esitetä myös näistä lievemmistä rikoksista, voi käytännössä olla haastavaa.

Ehdotetun 33 §:n perusteluissa todetaan, että ratkaisevaa anonyymien todistajan käyttämiselle olisi syyttäjän rangaistusvaatimus, joten anonymiteetin kannalta merkitystä ei olisi sillä, että tuomioistuimen tuomitsisi sellaisesta lievemmästä teosta, jota varten anonymiteettiä ei olisi myönnetty. Perusteluissa on todettu anonymiteetin säilyvän tilanteessa, jossa syyttäjä hakee muutosta ja vaatii rangaistusta alkuperäisen syytteen mukaisesti. Sen sijaan perusteluissa ei oteta kantaa siihen, mitä anonymiteetille tapahtuu, jos vastaaja valittaa tuomioistuimen ratkaisusta tuomita hänet siitä lievemmästä rikoksesta, joka ei oikeuttaisi anonyymien todistelun käyttöä, ja vaatii syytteen hylkäämistä kokonaan syyttäjän tyytyessä käräjäoikeuden ratkaisuun. Ilmeisesti anonyymien todistelua ei tulisi sallia tässäkään tilanteessa, kun käsiteltävä rikos ei siihen oikeuta. Jos vastaaja kuitenkin tällaisessa tilanteessa nimeää käräjäoikeudessa anonyymisti kuullun henkilön kuultavaksi todistajana hovioikeudessa, ongelma ei ratkea sillä, että syyttäjä luopuisi kuulemasta kyseistä henkilöä todistajana. Käytännössä tilanne johtaisi anonyymien todistajan henkilöllisyyden paljastumiseen.

Vastaaja voi myös eri syistä nimetä esitutkinnassa syyttäjän pyynnöstä anonyymisti kuullun henkilön omaksi todistajakseen. Edellä kuvattu ongelma on ratkaistavana myös silloin, kun syyttäjä päättääkin syyttää tutkinnassa käytettyä nimikettä lievemmästä teosta, jonka osalta anonyymi todistelu ei ole sallittua. Kun vastaajan oikeutta nimetä tällainen henkilö todistajaksi ei voida torjua sillä perusteella, että todistajan henkilöllisyys paljastuisi, tilanne johtaisi tällöinkin anonyymien todistajan henkilöllisyyden paljastumiseen. Tilanne on epätydyttävä sellaisen todistajan kannalta, joka on suostunut todistamaan luottaen siihen, että hän voi tehdä sen anonyymisti.

Kuultavien henkilöiden kutsumista koskevassa ehdotetussa 41 §:ssä ei säädetä anonyymien todistajan kutsumisesta noudatettavasta menettelystä. Kun pääasialla käsittelevä tuomari ei tiedä todistajan henkilöllisyyttä, tällaisen todistajan kutsuminen ei onnistu tavanomaisella tavalla. Kuultavaan henkilöön sovellettavia pakkokeinoja koskevassa 62 §:ssä ei myöskään ole huomioitu anonyymien todistajaa. On kuitenkin täysin mahdollista, ettei anonymiteetin saanut todistaja noudata saamaansa kutsua, jolloin uhkasakon tuomitsemisen tai noudon tulisi olla mahdollista. Jos taas katsottaisiin, ettei pakkokeinoja voida soveltaa anonyymiin todistajaan, tästä tulisi säätää erikseen. Vastaavasti ongelmia aiheutuu tilanteessa, jossa anonyymi todistaja olisi tarpeen määrätä painostusvankeuteen.

Anonyymien todistelusta voitaisiin ehdotetun ROL:n 5 luvun 11 a §:n mukaan päättää syyttäjän, epäillyn tai vastaajan hakemuksesta. Lainkohtaa koskevien perustelujen mukaan asianomistajalla ei olisi oikeutta vaatia todistajalleen anonymiteettiä, vaan hänen tulisi tehdä pyyntö anonyymien todistajan kuulemisesta ensin syyttäjälle. Perusteluissa katsotaan, ettei aseiden yhtäläisyyden vaatimuksen kannalta ole välttämätöntä, että asianomistajalle myönnettäisiin itsenäinen, syyttäjältä riippumaton oikeus hakea nimeämälleen todistajalle anonymiteettiä. Esitettyä voidaan pitää hyväksyttävänä syyttäjän ajaessa syytettä, mutta perustelu ei sovi tilanteeseen, jossa asianomistaja ajaa yksin syytettä ROL:n 7 luvun mukaisesti, kun ehdotus näyttäisi mahdollistavan sen, että tällaisessakin asiassa vastaaja voisi vaatia todistajalleen anonymiteettiä. Vaikka anonyymi todistelu on ehdotuksessa rajattu varsin vakaviin rikoksiin, ei ole mahdotonta, että asianomistaja ajaisi yksin

syytettä tällaisesta rikoksesta, kun syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai asiassa on tehty esitutkinnan lopettamispäätös. Asianomistaja voi myös syyttäjän ajaessa syytettä esittää oman, syyttäjää ankaramman rangaistusvaatimuksensa sellaisesta rikoksesta, joka syyttäjän kohdalla oikeuttaisi anonyymin todistajan kuulemiseen.

Anonymiteetin myöntämistä koskevissa perusteluissa todetaan myös, että anonymiteetin myöntämistä koskevassa asiassa puheenjohtajan on oltava laamanni tai käräjätuomari. Kun kyse on kelpoisuusvaatimuksesta, asian olisi hyvä käydä ilmi myös laista. Ehdotuksen mukaan tuomioistuimen on kuultava syyttäjää epäillyn tai vastaajan anonyymistä todistelua koskevasta hakemuksesta. Syyttäjän ollessa hakijana epäillylle tai vastaajalle on määrättävä julkinen asiamies, jolle on annettava tieto hakemuksen ja sen liitteiden sisällöstä, mutta julkisen asiamiehen kuulemiseen tuomioistuimella ei ehdotetun säännöksen mukaan näyttäisi olevan velvollisuutta. Helsingin käräjäoikeus katsoo, että julkisen asiamiehen kuuleminen asiassa olisi perusteltua. Ehdotetun lainkohdan mukaan henkilöä, jota vaaditaan kuultavaksi anonyymisti, voidaan kuulla, mutta perustelujen mukaan tällaisen henkilön kuuleminen olisi pääsääntö. Jos näin on tarkoitettu, asian olisi käytävä selkeämmin ilmi laista. Kuulemisvelvollisuus voitaisiin muotoilla esimerkiksi siten, että "henkilöä, jota vaaditaan kuultavaksi anonyymisti, on kuultava, jos se ei ole ilmeisen tarpeetonta".

Ehdotetun 53 §:n perusteluissa (s. 148) todetaan, että tuomioistuin voisi määrätä, että anonyymille todistajalle esitettävät kysymykset on etukäteen toimitettava tuomioistuimelle ja asianosaisille. On jossain määrin epäselvää, voidaanko tällaisen oikeuden katsoa perustuvan pelkkään prosessinjohtoon vai täytyisikö asiasta säätää laissa (vrt. kirjallisten todisteiden esittäminen). Nyt asia ei käy ilmi ehdotetusta pykälästä, vaan ainoastaan perusteluista.

Muutoksenhakua koskevan ehdotetun ROL 5 luvun 11 e §:n mukaan käräjäoikeuden on viipymättä lähetettävä valituskirjelmä ja asiaa koskeva asiakirjavihko hovioikeudelle. Vastaavasti kuin muussakin muutoksenhaussa olisi tarpeen säätää myös käräjäoikeuden velvollisuudesta lähettää hovioikeudelle lisäksi jäljennös käräjäoikeuden asiassa tekemästä päätöksestä. Lain sanamuodon mukaan aika valituskirjelmän toimittamiselle lasketaan päätöksen julistamisesta. Ehdotetuissa säännöksissä ei kuitenkaan ole poissuljettu mahdollisuutta päätöksen antamiseen kansliassa, joten laissa voitaisiin käyttää molemmat vaihtoehdot kattavaa ilmaisua "seitsemän päivän kuluessa päätöksestä". Vastaava sanamuoto on EU-luovuttamislain 38 §:ssä.

Perusteluiden sivulla 168 on virheellisesti todettu, että ehdotuksen mukaan anonyymi todistelu tulisi kysymykseen silloin, jos syyte koskee rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kymmenen vuotta vankeutta.

Asianomistajan syyteoikeus ja anonymiteetin murtaminen (ROL 7 luku 5a §)

Mietinnössä ehdotetaan asianomistajan ensisijaisesta syyteoikeudesta luopumista väärän ilmiannon osalta. Esitystä voidaan pitää kannatettavana ja yhtyä näkemykseen siitä, että toissijainenkin syyteoikeus turvaa asianomistajan edut tässä, kuten muissakin rikostyypeissä. Näin riippumatta siitä, sallitaanko anonyymi

todistelu.

Lain sanamuotoa (ehdotettu ROL 7 luvun 5 a §:n 3 momentti) tulisi selvyiden lisäämiseksi muuttaa siten, että siitä kävisi selkeämmin ilmi tuomioistuimen velvollisuus tehdä haasteen antamisesta erillinen päätös. Nyt lainkohdan voi ymmärtää niin, että ratkaisu tehdään antamalla tuo haaste. Haasteen antamisen edellytyksenä mainitaan lainkohdassa syytteen nostamisen edellytysten täyttyminen tai rikoksesta epäillyn anonyymien todistajan suostuminen henkilöllisyytensä ja yhteystietojensa paljastamiseen. Syytteen nostamisen edellytyksillä tarkoitettaneen viitata ROL:n 1 luvun 6 §:ään eli todennäköisiin syihin syyttäjää koskevana syytekynnyksenä. Viittaus kyseiseen lainkohtaan selventäisi asiaa. Kyseisen momentin viimeisessä virkkeessä on kirjoitusvirhe.

Haasteen antamista anonyymiä todistajaa koskevassa asiassa tuomioistuin voisi ehdotetun ROL 7 luvun 5a §:n mukaan hankkia muuta selvitystä tutkiessaan syytteen nostamisen ja haasteen antamisen edellytysten täyttymistä. Tältä osin kysymys voisi olla vastaajan vahingoksi koituvasta näytöstä, eikä Helsingin kärjäoikeus pidä ehdotusta kannatettavana. Tuomioistuimen tehtävänä ei voi olla syytteen nostamista tukevan näytön hankkiminen huolimatta siitä, että asianomistajan mahdollisuudet hankkia omasta aloitteestaan kattavaa näyttöä ovat rajoitetut.

Ehdotuksen mukaan syyttäjä voisi hakea muutosta tuomioistuimen ratkaisuun antaa haaste, jossa anonymiteetti murrettaisiin. Helsingin kärjäoikeuden näkemyksen mukaan vastaava oikeus tulisi olla myös epäillyllä tai vastaajalla, jonka pyynnöstä todistajalle oli alunperin annettu anonymiteetti.

Asiantuntijat (OK 17 luku 34-36 §)

Voimassa olevan OK 17 luvun 44 §:n ja 46 §:n mukaan asiantuntijan nimeää tuomioistuin asianosaisia kuultuaan. Jos asianosaiset nimeävät asiantuntijan, häneen sovelletaan eräin poikkeuksin, mitä todistajasta on säädetty. Helsingin kärjäoikeus yhtyy käsitykseen siitä, että tuomioistuimet nimeävät asiantuntijoita hyvin harvoin. Koska asianosaisten tehtävänä on esittää tarvittava näyttö, on perusteltua, että myös heillä on oikeus nimetä asiantuntijoita. Asianosaisilla on usein myös tuomioistuinta paremmat edellytykset arvioida asiantuntijan pätevyys kysymyksessä olevassa asiassa. Asianosaisen intressissä on esittää laadukasta asiantuntijatodistelua, koska tarjotun näytön painavuus voidaan kyseenalaistaa. Viime kädessä tuomioistuin harkitsee, mikä merkitys asiantuntijatodistelulla on näyttönä asiassa. Helsingin kärjäoikeus pitää myös perusteltuna sitä, että tuomioistuimella edelleenkin säilyy oikeus oma-aloitteisesti hankkia asiantuntijan näyttöä riita-asioissa, joissa sovinto ei ole sallittu, ja eräin rajoituksin rikosasioissa. Helsingin kärjäoikeus yhtyy ehdotukseen, jonka mukaan tuomioistuimella ei olisi oikeutta nimetä asiantuntijaa riita-asioissa, joissa sovinto on sallittu. Perusteltua on myös se, että mahdollisuudesta kuulla asiantuntijaa suoraan suullisesti tuomioistuimessa luovuttaisiin. Asiantuntijaa voitaisiin edelleen kuulla pääkäsittelyssä suullisesti, jos se on tarpeen hänen lausuntonsa puutteiden tai virheiden poistamiseksi tai muusta syystä.

Yleisperusteluiden mukaan (s. 55) jos asiantuntijan pätevydessä tai

puolueettomuudessa havaittaisiin puutteita, tuomioistuimien voisi jättää näytön kokonaan huomiotta tai kehottaa asianosaista esittämään uutta näyttöä tai hankkia sitä itse. Jos asianosainen ei kehoitusta ottaisi varteen, tuomioistuimien voisi ottaa sen näyttönä huomioon hänen vahingokseen. Helsingin kärjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että tuomioistuimella on harkintavalta sen suhteen, mikä merkitys todistelulla on näyttönä asiassa. Näyttöä ei voida jättää kokonaan huomiotta, mutta tuomioistuimien voi todeta, ettei asiantuntijan kertomuksella ole näytetty sitä oikeustositteikkaa, jonka näyttämiseksi asiantuntija oli nimetty.

Todistelumenettely pääkäsittelyssä (OK 17 luku 43-44 § ja 48 §)

Helsingin kärjäoikeus yhtyy mietinnössä esitettyihin perusteluihin siitä, että tarvetta kysyä kuultavalta hänen ikäänsä, toimeaan tai asuinpaikkaansa ei ole. Helsingin kärjäoikeuden käsityksen mukaan on edelleen kuitenkin tarpeen merkitä todistajan tiedot pöytäkirjaan esimerkiksi ylempää tuomioistuinta varten. Pelkästään todistajan koko nimen merkitseminen pöytäkirjaan ei välttämättä ole riittävä yksilöintitieto, vaan lisäksi tulisi merkitä esimerkiksi hänen syntymävuotensa, ellei tieto ilmene muusta asiakirjasta. Todistajan yhteystiedot voidaan lisäksi määrätä salassa pidettäväksi oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n 1 momentin 5-kohdan nojalla. Lisäksi se, että todistaja hänellä olevasta vaitiolo-oikeudesta riippumatta haluaa tulla kuulluksi, on seikka, joka voi olla luontevampi merkitä pöytäkirjaan kuin tuomion perusteluihin.

Helsingin kärjäoikeus pitää kannatettavana ehdotusta kuulla henkilöä neutraalin vakuutuksen nojalla ja yhtyy mietinnössä tältä osin esitettyihin perusteluihin. Lisäksi esitetään harkittavaksi tulisiko vastaavalla tavalla myös konkurssilain 4 luvun 6 §:n 2 momentin osalta luopua valasta.

Puhelinkuulemisen yhteydessä vakuutuksen toistaminen voi olla hankalaa. Helsingin kärjäoikeus esittää harkittavaksi tulisiko puhelinkuulemisen yhteydessä ottaa kuultavalta vakuutus kuten Norjassa on käytäntönä eli puheenjohtaja kertoo todistajan velvollisuudet ja oikeudet, minkä jälkeen hän kysyy todistajalta vakuuttaako tämä kertovansa koko totuuden ja vain totuuden siitä mitään salaamatta.

Nyt voimassa olevien OK 6 luvun 2 §:n 2 momentin ja ROL 6 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan asianosaisten kuulustelu todistelutarkoituksessa on toimitettava ennen kuin muuta suullista todistelua otetaan vastaan *siitä kysymyksestä, jota kuulustelu koskee*. Säädetystä järjestyksestä saadaan kuitenkin tarvittaessa poiketa. Kursivoitu kohta on jätetty pois ehdotuksesta sillä perusteella, että tuomioistuimien voi ehdotetun säännöksen mukaan erityisestä syystä päättää toisin kuulemisjärjestyksestä. Perusteluissa on todettu, että todistelu voitaisiin ottaa vastaan esimerkiksi todistusteemoittain. Helsingin kärjäoikeus pitää voimassa olevan pykälän tarkempaa yksilöintiä selkeämpänä ehdotettuun verrattuna. Lisäksi perusteluista ei ilmene, onko "erityisestä syystä" lisäksi tarkoitettu muuttua soveltamiskäytäntöä aikaisempaan verrattuna.

Kuuleminen asianosaisten tai muun henkilön läsnä olematta (OK 17 luku 51 §)

Ehdotetussa OK 17 luvun 53 §:ssä liittyen anonyymiin todisteluun on esitetty, että

anonyymiä todistajaa voidaan kuulla pääkäsittelyssä näkösuojan takaa. Helsingin käräjäoikeus esittää harkittavaksi, että vastaavasta mahdollisuudesta säädettäisiin myös muiden todistajien ja kuultavien osalta, jolloin käytännössä omaksuttu menettely ilmenisi myös laista.

Henkilötodistelun vastaanottaminen kuva- tai ääniyhteyden välityksellä (OK 17 luku 52 § ja ROL 6 luku 7 § 2 mom)

Mietinnön mukaan tarkoituksena on laajentaa etäkuulemisen alaa muuttamalla vaatimus kohtuuttomista kustannuksista tai kohtuuttomasta haitasta huomattaviksi kustannuksiksi tai huomattavaksi haitaksi. Kohtuuttomuuden edellyttämistä voidaan pitää epätarkoituksenmukaisen vaativana edellytyksenä. Perusteluista ei ilmene miten muutoksen arvioidaan tosiasiallisesti vaikuttavan nykykäytäntöön. Helsingin käräjäoikeuden näkemyksen mukaan etäkuulemisen käyttäminen tulisi olla tuomioistuimen harkinnassa ilman pykälässä mainittuja nimenomaisia rajoituksia. Hovioikeuden osalta voimassa oleva OK 26 luku 24 a §:n 2 momentti on joustavampi ja jättää etäkuulemisen käytön tuomioistuimen harkintaan. Helsingin käräjäoikeuden näkemyksen mukaan ei ole perusteita säätää asiasta eri tavalla eri oikeusasteissa. Lisäksi tuomioistuimella olevaa harkintavaltaa puoltaa se, että todistelumenettelyssä pääkäsittelyn ulkopuolella voidaan etäkuulemistä käyttää, jos tuomioistuin harkitsee tämän soveliaaksi.

Nyt voimassa olevan OK 17 luvun 34 a §:n mukaan todistajaa, muuta todistelutarkoituksessa kuultavaa henkilöä tai asianomistajaa voidaan kuulla pääkäsittelyssä esimerkiksi videoneuvottelua käyttäen. Kyseisen säännöksen ei ole katsottu mahdollistavan vastaajan etäkuulemistä. Mietinnön perusteluista ei käy ilmi, onko tarkoituksena ollut laajentaa etäkuulemisen alaa myös vastaajiin, kun ehdotuksessa on käytetty sanamuotoa "todistelutarkoituksessa kuultava asianosainen". Ratkaisun uhalla haastettua vastaajaa saattaisi olla hyödyllistä voida etäkuulla esimerkiksi tilanteissa, jossa vastaaja ilmoittaa, ettei hänellä ole taloudellisten syiden vuoksi mahdollisuutta saapua paikalle henkilökohtaisesti, vaikka hän haluaisi osallistua oikeudenkäyntiin. Asianomistajan osalta on ehdotettu, että hänen osallistumisensa käsittelyyn voitaisiin toteuttaa esimerkiksi videoneuvottelua käyttäen. Helsingin käräjäoikeuden näkemyksen mukaan etäkuulemismahdollisuuden laajentaminen koskemaan myös vastaajia olisi perusteltua, ainakin niissä tilanteissa, joissa asia voitaisiin ratkaista vastaajan poissaolosta huolimatta.

Mietinnössä ei ole perusteltu sitä, miksi puhelinta ei voisi käyttää kuulemisessa myös silloin, kun menettely on tarpeen kuultavan suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta uhalta (4 kohta).

Todistelu vastaanottaminen asianosaisen poissaolosta huolimatta (OK 17 luku 55 §)

Ehdotetun 55 §:n 1 momentin mukaan siinä mainituissa tilanteissa aloitetussa pääkäsittelyssä voidaan kuulla todistelutarkoituksessa toista asianosaista taikka todistajaa tai asiantuntijaa, jos asianosaiselle on ilmoitettu, että todistelu voidaan ottaa vastaan hänen poissaolostaan huolimatta. Tältä osin säädös vastaa nykyistä ROL 6 luvun 3 a § 1 momenttia. Ehdotetun 55 §:n 3 momentin mukaan (vastaavasti kuin nykyisessä ROL 6 luvun 3 a §:n 3 momentissa) säädetään, että todistelu on

asianosaisen pyynnöstä otettava uudelleen vastaan myös, jos pääkäsittelyssä on 1 momentin nojalla esitetty todistelua, josta asianosaiselle ei kutsussa ole ilmoitettu. Tällöin näyttäisi siis kyse olevan todistelusta, jota 1 momentin nojalla ei saisi ottaa vastaan. Kyseisen ROL:n säännöksen esitöissä (HE 271/2004, s. 53) todetaan, että käsiteltäessä lainkohdan mahdollistamalla tavalla asianomistajan yksityisoikeudellista korvausvaatimusta, voitaisiin, jos se harkittaisiin tarpeelliseksi, kuulla myös sellaista henkilöä todistelutarkoituksessa, josta vastaajalle ei olisi ilmoitettu haasteen yhteydessä etukäteen. Tuollaista poikkeusta 1 momentin pääsäännöstä ei perusteluissa olisi tullut säätää, vaan asian pitäisi käydä ilmi laista. Lainkohdan 3 momentin viimeisessä virkkeessä on kysymys lakivaliokunnan ROL:n uudistuksen yhteydessä tekemästä lisäyksestä (LaVM 1/2006). Helsingin käräjäoikeuden käsityksen mukaan tällaiseen mahdollisuuteen kuulla henkilöitä, joista ei ole etukäteen ilmoitettu, ei ole tarvetta, jolloin 3 momentin viimeinen lause olisi tarpeeton. Joka tapauksessa 3 momentin säännös on ristiriidassa 1 momentin kanssa ja vaatisi vähintään lakiin otettavaa selvennystä siitä, milloin voitaisiin ottaa vastaan todistelua, josta asianosaiselle ei ole etukäteen ilmoitettu.

Ehdotetun OK 17 luvun 55 §:n perusteluissa (s. 149) todetaan, että ROL 6 luvun 3 §:n 2 momentissa säädettäisiin pääkäsittelyn järjestämisestä tietyissä tilanteissa, mutta kyseisessä lainkohdassa säädetään pääkäsittelyn *aloittamisesta*, mikä on aivan toinen asia.

Todistelumenettely pääkäsittelyn ulkopuolella (OK 17 luku 56-59 §, ROL 6 luku 4 §)

Ehdotus asianosaisen, todistajan tai asiantuntijan kuulemisesta pääkäsittelyn ulkopuolella videoneuvottelua käyttäen on sinänsä kannatettava. Mietinnössä ei ole otettu kantaa siihen, olisiko näissä tapauksissa kuuleminen mahdollista myös käyttämällä puhelinta, mitä voidaan pitää perusteltuna. Helsingin käräjäoikeus kuitenkin toteaa, että mikäli henkilökohtainen kuuleminen pääkäsittelyn ulkopuolella ei ole mahdollista johtuen esimerkiksi ulkomailla olost, on kuuleminen videoteitse pääkäsittelyn ulkopuolella useimmissa tapauksissa epätarkoituksenmukaista, koska kuuleminen on tällöin todennäköisesti mahdollista videoteitse myös pääkäsittelyssä. Yleensä kuulemiseen pääkäsittelyn ulkopuolella päädytään, kun vastaaja jää ilmoittamatta pois pääkäsittelystä, eikä siten ole etukäteen edes tiedossa, että henkilö tullaan kuulemaan pääkäsittelyn ulkopuolella. Asianomistajien ja todistajien kuuleminen pääkäsittelyn ulkopuolella helpottaa "pystynoudon" käyttämistä, kun heitä ei enää uuteen käsittelyyn tarvita.

Helsingin käräjäoikeuden näkemyksen mukaan olisi perusteltua säilyttää nykyisen OK 17 luvun 41 §:n säännös siitä, että jos todistajaa ei hänen sairautensa johdosta voida kuulla tuomioistuimessa, kuulustelu voidaan toimittaa hänen luonaan.

Ehdotetun OK 17 luvun 58 §:n 2 momentin mukaan jos todiste otetaan vastaan toisessa tuomioistuimessa, on todisteen vastaanottavalle tuomioistuimelle toimitettava asian käsittelystä kertyneet asiakirjat, jos se käy haitatta päinsä. Helsingin käräjäoikeus esittää, että asiakirjat tulisi toimittaa tarpeellisin osin.

Ehdotetun OK 17 luvun 59 §:n mukaan velvollisuutta ottaa pääkäsittelyssä uudelleen vastaan pääkäsittelyn ulkopuolella esitetty todistelu supistettaisiin.

Helsingin käräjäoikeus pitää ehdotusta kannatettavana, koska ehdotettu menettely vastaa nykykäytäntöä.

Ehdotetussa ROL 6 luvun 4 §:ssä viitataan OK 17 lukuun. Helsingin käräjäoikeus ehdottaa harkittavaksi, että viittaussäännöstä tarkennettaisiin koskemaan nimenomaisia OK 17 luvun 56-60 §:iä.

Mietinnön sivulla 150 on viitattu voimassa olevana lakia myös OK 6 luvun 17 §:ään, joka on kumottu lailla 30.8.2002/768.

Painostusvankeus (OK 17 luku 63 §)

Ehdotetussa OK 17 luvun 63 §:ssä säädetään painostusvankeudesta todistajan kieltäytyessä todistamasta. Painostusvankeuden käyttöalan rajaaminen ehdotetulla tavalla vain todistamisesta kieltäytymiseen on perusteltua. Voidaan myös pitää tarpeellisenä, että lainkohdassa säädetään harkintakriteereistä painostusvankeuden käyttämiselle. Lain sanamuodon mukaan kyse on seikoista, jotka otetaan huomioon painostusvankeudesta päätettäessä, mutta lain sanamuoto ei kovin paljon rajaa painostusvankeuden käyttämistä. Perusteluissa todetaan, ettei painostusvankeus saa olla suhteeton eikä kohtuuton keino yksittäisessä tapauksessa. Helsingin käräjäoikeus katsoo, että tämän ajatuksen, joka vastaa pakkokeinolain 1 luvun 27 §:n mukaista kohtuuttoman vangitsemisen kieltoa ja 7 luvun 1 a §:n mukaista pakkokeinoja koskevaa suhteellisuusperiaatetta, tulisi käydä selvemmin ilmi lain sanamuodosta.

Painostusvankeuden keston rajaamista enintään kuuteen kuukauteen ja enintään asian vireilleoloon on pidettävä perusteltuna. Perustelujen mukaan painostusvankeutta ei saa jatkaa kauemmin kuin se on välttämätöntä todistamisvelvollisuuden täyttämiseksi. Painostusvankeutta ei saa jatkaa muun muassa, jos todistajan kuulemisesta on luovuttu tai muutoksenhakuasteessa valitus peruutetaan ainakin siltä osin kuin todistajan kuuleminen on ollut tarpeen. Kysymys on painostusvankeuteen määrätyn henkilön oikeusturvasta ja tämän vuoksi Helsingin käräjäoikeus katsoo, että käyttöalan tällaisen tärkeän ja perustellun rajauksen tulisi ilmetä myös laista.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että tuomioistuimen on vähintään kahden viikon välein käsiteltävä uudelleen kysymys painostusvankeuden jatkamisesta. Uudelleenkäsitellyt ehdotetaan järjestettävän viran puolesta, mikä poikkeaa pakkokeinolain perusteella vangittujen henkilöiden asioiden uudelleen käsittelystä, jotka lähtökohtaisesti toimitetaan vain vangitun pyynnöstä, tai tuomioistuimen aloitteesta silloin, kun uudelleen käsittelyyn on aihetta edellisen käsittelyn jälkeen ilmi tulleen seikan johdosta. Lakiehdotuksen perusteluista ei käy ilmi, minkä vuoksi on päädytty erilaiseen uudelleenkäsitelyjärjestelmään. Ottaen huomioon, että nyt kysymyksessä olevassa tilanteessa vangitseminen tapahtuu eri syistä ja toisaalta, että painostusvankeuteen määrätyllä todistajalla ei välttämättä ole avustajaa, kuten muuten vangitulla yleensä, erilaista menettelyä voidaan kuitenkin pitää perusteltuna.

Asiakirjan tai esineen tuomioistuimeen tuoneen oikeus korvaukseen (OK 17 luku 67 §)

Ehdotetussa OK 17 luvun 67 §:ssä viitataan OK 17 luvun 37 §:ään, jossa säädetään mielentilatutkimuksesta. Oikea pykäläviittaus lienee OK 17 luvun 38 §.

Muutoksenhaku (OK 17 luku 68-69 §)

Mietinnön mukaan tuomioistuin voisi määrätä, että todistelua koskevaan päätökseen haetaan muutosta erikseen eikä pääasian yhteydessä. Lisäksi on ehdotettu, että painostusvankeutta, mielentilan tutkimista tai noutomääräystä koskevaan päätökseen ei saisi hakea erikseen muutosta valittamalla. Painostusvankeuteen määrätty todistaja tai mielentilatutkimukseen määrätty taikka noudettavaksi määrätty todistaja saa kannella päätöksestä. Helsingin käräjäoikeus kannattaa ehdotusta ja yhtyy mietinnössä esitettyihin perusteluihin.

Asianomistajan syyteoikeus (ROL 1 luku 14 § 2 mom ja 7 luku 1 § 3 mom)

Helsingin käräjäoikeus kannattaa ehdotusta, että asianomistajan ensisijaisesta syyteoikeudesta väärään ilmiantoon liittyen luovuttaisiin. Asia ei ole käräjäoikeuden käsityksen mukaan riippuvainen siitä, tuleeko mahdollisuus anonyymiin todistamiseen voimaan.

Syytteen vireillepanosta (ROL 5 luku 4 §)

Mietinnön mukaan tuomioistuin voisi määrätä, millä tavalla ja missä muodossa syyttäjän on toimitettava ROL 5 luvun 4 §:ssä tarkoitettu aineisto tuomioistuimelle. Helsingin käräjäoikeus pitää ehdotusta kannatettavana mietinnössä esitetyn perusteluin.

L eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta

Ehdotetussa 7 §:ssä liittyen kieltäytymisperusteisiin viitataan OK 17 lukuun. Helsingin käräjäoikeus ehdottaa harkittavaksi, että viittaussäännöstä tarkennettaisiin koskemaan nimenomaisia pykäliä.

Yhteenveto

Todistelua koskevat säännökset ovat keskeisessä asemassa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteuttamisessa. Mietinnössä on otettu kantaa tärkeisiin todistelulainsäädännön uudistamiseen liittyviin seikkoihin. Kysymyksessä on kuitenkin laaja uudistushanke ja mietinnöstä saa paikoittain kuvan, että asetetussa aikataulussa ei kaikkien asioiden perusteellinen käsittely ole ollut mahdollista. Ehdotetut säännökset eivät ole kaikilta osin selkeitä ja täsmällisiä. Säädöstekstin lukuisia pykäläviittauksia ei voida pitää soveltamista helpottavana lakisystemaattisena ja teknisenä ratkaisuna. Lisäksi olennaisia seikkoja mainitaan vain perusteluissa, eikä itse lakitekstissä. Mietintö muodostaa kuitenkin hyvän pohjan asian jatkovalmistelulle.

Lausunnon ovat valmistelleet käräjätuomari Mia Sundström ja käräjätuomari Tiina

Nurmimäki. Lausunto on käsitelty käräjäoikeuden johtoryhmässä.

Eero Takkunen
Laamanni